

Korte lesomschrijving

In deze les staat de vensterplaat over de watersnood van 1953 centraal. De leerlingen ontdekken aan de hand van deze interactieve vensterplaat hoe deze ramp heeft kunnen gebeuren en wat de impact ervan was. De aflevering die *Het Klokhuis* maakte over de watersnood biedt een duidelijke en aansprekende introductie op de watersnood van 1953.

Titel De watersnood

Vak geschiedenis en aardrijkskunde

Canonvenster De watersnood

Tijdvak Tijd van televisie en computer

Tijd/duur 1 lesuur

Doelgroep basisonderwijs groep 5 t/m 8

Groeperingsvorm klassikaal of in groepjes

Leerdoelen

Aan het einde van de les:

- kunnen de leerling aangeven op de tijdbalk wanneer de watersnood van 1953 plaatsvond
- weten de leerlingen welke gebieden in Nederland getroffen werden door de Watersnood van 1953
- kunnen de leerlingen in het kort uitleggen wat de oorzaken en gevolgen waren van de Watersnood van 1953
- kunnen de leerlingen uitleggen wat de Deltawerken zijn

Benodigde voorkennis niet van toepassing

Randvoorwaarden

- internet
- voor elke leerling een werkblad
- kleurpotloden

Beoordeling aan de hand van de bespreking van het werkblad

Lesactiviteiten

Introductie

U kijkt ter introductie met uw leerlingen naar de aflevering die *Het Klokhuis* maakte over de watersnood van 1953. Vooraf vertelt u aan uw leerlingen dat ongeveer de helft van Nederland onder zeeniveau ligt. Weten de leerlingen wat daarmee bedoeld wordt? U gaat met uw leerlingen op <http://www.ahn.nl/>

postcodetool (aan de hand van de postcode van de school) uitzoeken of de school onder of boven zeeniveau ligt.

U vertelt de leerlingen dat als er geen duinen en dijken zouden zijn die gebieden die onder zeeniveau liggen zouden overstromen. In 1953 braken er dijken en was er een grote overstroming: de watersnood van 1953.

Kern

Na het kijken van de aflevering van *Het Klokhuis*, zet u de interactieve vensterplaat bij het venster De watersnood op uw digiboard. U vraagt kort aan een paar leerlingen of ze n.a.v. de Klokhuisaflevering al wat kunnen vertellen over wat ze op de plaat zien. Daarna neemt u uw leerlingen mee op ontdekkingstocht, want op deze interactieve vensterplaat is van alles te ontdekken. Wat? Dat leest u in de achtergrondinformatie op de volgende bladzijden.

Afsluiting

De leerlingen maken zelfstandig of in groepjes de vragen van de werkbladen. Daarna bespreekt u de

Benodigheden (via entoen.nu)

- Klokhuisaflevering De watersnood
- Interactieve vensterplaat De watersnood
- Werkblad leerlingen De watersnood
- Deze handleiding

Antwoorden op werkbladvragen

1a) 1950-2000 **b)** ter beoordeling van de leerkracht

2a) nacht/stijgen/verrast/daken/veilig/hulp/1800/72.000 **b)** ter beoordeling van de leerkracht

3a) Het Deltaplan **b)** ter beoordeling van de leerkracht

4a) Op een NAP- meter kun je zien hoe ver een plek boven of beneden zeeniveau ligt.

b en c) ter beoordeling van de leerkracht.

Achtergrondinformatie

Het gebruik van de vensterplaat

De kern van deze les is de vensterplaat over de watersnood van 1953. De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over deze ramp aan uw leerlingen over te brengen. De plaat biedt verschillende manieren om dat te doen. Zo kunt u de les afstemmen op de behoeften van u en uw leerlingen.

In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een *i*. Wanneer u op zo'n element klikt, verschijnt er informatie over één bepaald thema in de vorm van een clip, geluidsfragment of afbeelding. Hierbij staat een korte tekst ter introductie. Wie meer wil weten, kan de 'lees meer'-knop aanklikken. Er verschijnt dan een uitgebreidere tekst. U kunt ervoor kiezen om aan de hand van de vensterplaat zelf over de watersnood te vertellen, maar de leerlingen kunnen ook zelfstandig of in groepjes de plaat ontdekken. Alle teksten zijn namelijk geschreven op het niveau van leerlingen uit groep 5 t/m 8. Verder staan in deze handleiding enkele suggesties voor een klassengesprek.

Hieronder vindt u een overzicht van alle interactieve elementen en bijbehorende teksten. De interactieve elementen kunnen in willekeurige volgorde worden aangeklikt, maar voor een klassikale les is de volgorde zoals hieronder weergegeven het meest geschikt.

Informatie op de vensterplaat

i Dijkdoorbraak

Onderwerp: De dijken bezwijken

Beeld: Schooltv Beeldbankclip 'Watersnood 1953'

Informatie: Het is de nacht van 31 januari op 1 februari, 1953. Er is een heftige Noordwesterstorm en springvloed. Hierdoor staat het water veel hoger dan normaal. Door de kracht van het water bezwijken veel dijken in Zeeland, het westen van Noord-Brabant en op de Zuid-Hollandse eilanden. Ze breken door. Het is een ramp!

Letterlijktekst uit de clip: Het is 1953... In de nacht van zaterdag 31 januari op zondag 1 februari. Het stormt heel hard, maar dat gebeurt vaker in die tijd van het jaar. En het is hoog water, maar ook dat komt vaker voor. Daarom gingen de mensen die zaterdagavond gewoon naar bed.

Die nacht wakkert de Noordwesterstorm aan tot

orkaankracht. Het is ook springvloed. Dat betekent dat het water nog hoger staat. De ramp gebeurt in enkele uren. Het water stroomt over de dijken heen. De zeedijken breken door. Het water slaat met enorme kracht tegen de binnendijken. De polders lopen vol en het water bereikt weer een volgende dijk, die ook weer doorbreekt.

De meeste dijken breken tussen drie en zes uur midden in de nacht. Vloedgolven van soms twee meter hoog rollen de polders in. Dit hele gebied in Zuid-Holland en Zeeland komt onder water te staan. De verbindingen, zoals telefoonlijnen, zijn verbroken in de zwaar getroffen gebieden. Daarom heeft de rest van Nederland nog geen enkel idee hoe erg de mensen en dieren in Zeeland er aan toe zijn.

i Overstroomd stadje

Onderwerp: Overstroomd

Beeld: foto overstroomd huis

Informatie: De watersnood van 1953 is een grote ramp. De dijken breken als de meeste mensen liggen te slapen. Heel veel dorpen overstroomden. Het water komt de huizen binnen. Mensen vluchten hun zolder of dak op, zonder eten of drinken. Er hangen zelfs mensen in de bomen om maar niet met het water meegesleurd te worden.

Lees meer

Er verdrinken zo'n 1800 mensen. Nog eens 72.000 mensen raken dakloos. Hun huis is overstroomd en vernield door de storm en de kracht van het water en de modder. Al die slachtoffers moeten tijdelijk worden opgevangen bij andere mensen thuis.

Ook duizenden koeien, paarden en ander vee overleven het water niet. Minstens 200.000 hectare land overstroomt. Zo'n grote overstroming heeft Nederland nog nooit meegemaakt.

Lessuggestie: Uw leerlingen nemen een interview af over de ramp bij hun opa, oma (of iemand anders uit hun omgeving). Wat kunnen zij zich nog herinneren van de ramp? Vooraf maakt u met uw leerlingen een vragenlijst met relevante vragen die ze zouden kunnen stellen tijdens het interviewen. U kunt er natuurlijk ook voor kiezen om een gast-spreker in de klas uit te nodigen.

i Mensen in bootjes

Onderwerp: Redding

Beeld: Schooltv Beeldbankclip 'De redding'

Informatie: Zodra het licht wordt, wordt de eerste hulp geboden. Vissers varen met bootjes door de polders om mensen van zolders en daken te redden. Pas op de tweede en derde dag na de overstroming wordt voor heel Nederland duidelijk hoe groot de ramp is. De hulpverlening komt nu pas goed op gang.

Letterlijke tekst uit de clip: Bij de watersnoodramp van 1953 in Zeeland gebruikten de plaatselijke bevolking en vissers hun boten om mensen te redden. Maar voor velen komt de redding te laat. Ze zijn verdronken. De eerste vluchtelingen komen aan. Ze vertellen over de Ramp. Maar op de tweede en derde dag wordt pas duidelijk wat de storm heeft aangericht.

Vanuit vliegtuigen is duidelijk te zien hoezeer het water het Zuidwestelijk deel van Nederland heeft geteisterd. Tientallen dorpen zijn overstroomd en van de buitenwereld afgesloten. De hulpverlening komt nu pas goed op gang.

Ook het buitenland komt te hulp. België, Frankrijk, Engeland en Amerika komen met vliegtuigen, boten en helikopters naar het rampgebied. Vliegtuigen werpen levensmiddelen op de onbereikbare dorpen. Boven afgelegen huizen worden rubberboten afgeworpen. Helikopters vliegen af en aan naar de dorpen en kunnen nog veel mensen redden. Ze worden opgevangen in scholen, kerken en café's.

Veel dorpen en steden in Zeeland blijken zwaar te zijn getroffen. Huizen zijn weggevaagd of zwaar beschadigd. Vaak staat er in de huizen een meter modder. Die moet eerst worden opgeruimd.

Veel mensen kunnen pas na een half jaar terug naar hun woning. Meer dan 1800 mensen zijn verdronken tijdens deze watersnoodramp.

i Moeder met kinderen

Onderwerp: Opvang van de slachtoffers

Beeld: foto moeder met kinderen

Informatie: De mensen die de ramp overleven, hebben snel hulp nodig. Soms hebben ze al een paar dagen niets gegeten of gedronken. Ook zijn ze verkleumd door water en winterkou. De mensen worden opgevangen in kerken en scholen. Daar krijgen ze eten en dekens om zich mee warm te houden. Hun huizen en spullen - en erger nog: vaak ook hun familieleden - zijn ze kwijt.

Lees meer

Als duidelijk wordt hoe erg de ramp is geweest, komt in binnen- en buitenland de hulpverlening op gang. Veel mensen willen graag geven voor de slachtoffers. Er wordt geld ingezameld, maar ook handige spullen. Zo kregen de slachtoffers pakketten met kleding, nieuwe meubels en zelfs landbouwwerktuigen. Omdat veel mensen in die tijd boer waren, konden ze die goed gebruiken. Er wordt zoveel ingezameld, dat er zelfs spullen overblijven!

Vanuit het buitenland worden vaak ook houten bouw-pakkethuizen opgestuurd, die snel in elkaar gezet konden worden. Nog altijd staan in Zeeland en Zuid-Holland een aantal van die houten huizen.

Suggestie voor klassengesprek: Na de watersnood wordt er geld ingezameld, maar ook handige spullen. Welke spullen hadden de slachtoffers van de ramp vooral nodig volgens uw leerlingen? Laat ze hun antwoord motiveren.

i Soldaten helpen

Onderwerp: Het leger schiet te hulp

Beeld: foto soldaten helpen

Informatie: Het Nederlandse leger wordt ingezet om te helpen. Ook buitenlandse legers schieten te hulp: België, Frankrijk, Engeland en Amerika sturen vliegtuigen, boten en helikopters naar het rampgebied. Vliegtuigen werpen levensmiddelen op de getroffen dorpen. Helikopters vliegen af en aan naar de dorpen en kunnen nog veel mensen redden.

i Koningin Juliana

Onderwerp: Koningin Juliana

Beeld: foto Juliana

Informatie: Tijdens de watersnood van 1953 is Juliana de koningin van Nederland. Op deze foto staat ze tussen kinderen die de ramp hebben meegemaakt. Deze kinderen krijgen allemaal een konijn van haar als troost voor de dieren die ze bij de ramp zijn verloren.

Lees meer

Koningin Juliana is erg betrokken bij de mensen die getroffen zijn door de ramp. Tijdens haar bezoek aan het rampgebied loopt ze op kaplaarzen door het overstroomde gebied.

Koningin Juliana vindt het erg dat mensen dakloos zijn geworden en niet meer in hun eigen huis kunnen wonen.

Daarom woont ze uit medeleven ook een tijdje niet in haar paleis, maar in een gewoon huis in Den Haag.

i Het schip van Arie Evergroen

Onderwerp: Het schip van schipper Arie Evergroen

Beeld: Foto van het schip van Arie Evergroen

Informatie: Dit is het schip van schipper Arie Evergroen. Als de dijk bij Nieuwerkerk aan de IJssel doorbreekt, vaart schipper Arie Evergroen met zijn schip 'De twee gebroeders' in het kolkende gat en redt daarmee de Zuid-Hollandse polders en heel veel mensenlevens.

Lees meer

Achter die hoge dijk bij Nieuwerkerk aan de IJssel liggen hele diepe polders. Als tijdens de dijkdoorbraak het water ook daarheen had kunnen stromen, was de ramp nog veel groter geweest. Dan was het gebied van Rotterdam tot Gouda ook onder water komen te staan. In dat deel van Nederland wonen heel veel mensen.

i Caissons

Onderwerp: Caissons

Beeld: foto dichten van dijkgat met caissons

Informatie: Na de ramp moeten de gaten in de dijken worden gedicht: een enorm karwei dat vele maanden duurt. Sommige dijkaten worden met 'caissons' afgesloten. Dat zijn grote drijvende betonnen bakken.

Lees meer

Zodra de caisson naar de juiste plek is geduwd, laten ze hem vol water lopen zodat hij precies in het dijkgat naar de bodem zinkt. Daarna wordt hij volgestort met zand en stenen. Op 6 november 1953 wordt het laatste dijkgat, bij Ouwkerk op Schouwen-Duiveland, met vier caissons afgesloten. In die caissons is nu het Watersnoodmuseum.

i Deltawerken

Onderwerp: Deltawerken

Beeld: Kaartje Deltawerken

Informatie: Op deze kaart zie je de Deltawerken. Na de ramp van 1953 zijn de mensen in Nederland vreselijk geschrokken. Hun land is niet zo veilig als ze dachten! De regering besluit om Nederland beter te gaan beschermen. Er wordt een kostbaar en ingewikkeld plan bedacht: het Deltaplan.

Lees meer

Het Deltaplan is een enorm project! Er worden dammen

gebouwd tussen alle eilanden van Zeeland en Zuid-Holland. De zee- en rivierdijken moeten worden versterkt en er komt een stormvloedkering in de Hollandse IJssel.

Tijdens het bouwen aan de Deltawerken, komen ze erachter dat het niet slim is om alle zeegaten in Zeeland helemaal af te sluiten. De zoutwaternatuur in de Zeeuwse delta is heel bijzonder. Als alles wordt afgesloten, zou die speciale natuur uit Zeeland verdwijnen. Daarom krijgt de Oosterschelde een stormvloedkering. Het zeewater kan er gewoon doorheen stromen. Alleen in geval van nood gaan de openingen dicht. De Westerschelde is het enige zeegat dat niet wordt afgesloten. Dat zou onhandig zijn, want de Westerschelde is de toegang tot de havens van Antwerpen en Gent. Daarom worden in dit gebied alle zeedijken zwaar verstevigd.

i NAP-meter

Onderwerp: Nederland leeft met water

Beeld: NAP-meter

Informatie: Grote delen van Nederland liggen onder de zeespiegel. Dat betekent dat die stukken land lager liggen dan de zee. Als er geen duinen en dijken waren, zouden ze overstromen. Hoe hoog of laag het land ligt, kun je aflezen op een N.A.P.-meter.

Lees meer

NAP is de afkorting van 'Normaal Amsterdams Peil', de gemiddelde hoogte van de zeespiegel ter hoogte van Amsterdam. Met een NAP-meter kun je zien of een stuk land hoger (boven NAP) of lager (onder NAP) ligt dan het zeeniveau. Sommige plaatsen in Nederland liggen wel meer dan 6 meter lager dan de zee. Nieuwerkerk aan de IJssel ligt 6,76 meter onder NAP. Daarmee is deze plaats het laagste punt van Nederland.

Door de klimaatverandering stijgt de zeespiegel en regent het meer. In 1993 en in 1995 was de toestand in Nederland weer gevaarlijk: bijna overstromden de grote rivieren. Veel dijken zijn daarna extra opgehoogd. Maar hoe lang kunnen we daarmee doorgaan? Gelukkig hebben wij in Nederland veel mensen die daar van alles over weten. Die mensen heten waterbouwkundigen. Veel waterbouwkundigen vinden dat de rivieren meer ruimte moeten krijgen. Ze vinden dat er noodoverloopgebieden moeten komen. Dat zijn gebieden waar het water naartoe kan als de rivieren te hoog staan. Volgens hen moeten we leren leven mét het water in plaats van strijden tegen het water.

Lessuggestie: Bij vraag 4b op het werkblad moeten uw leerlingen aangeven hoeveel meter hun woonplaats boven of onder NAP ligt. Zet op de computers de website <http://www.ahn.nl/postcodetool> klaar en laat uw leerlingen dat aan de hand van hun eigen postcode onderzoeken. Zijn er nog een opmerkelijke verschillen tussen de verschillende postcodes binnen uw groep?

Suggestie voor klassengesprek: Ongeveer de helft van Nederland ligt onder zeeniveau. De mensen die daar wonen leven in een 'riskant gebied'. Er zijn in de wereld nog meer mensen die in een 'riskant gebied' wonen. Kunnen uw leerlingen nog andere gebieden in de wereld noemen die gevaarlijk zijn om te leven? (Denk bijvoorbeeld aan wonen bij een vulkaan, in de woestijn, op een breuklijn, enz.) Waarom zouden mensen toch in deze gebieden gaan wonen?

Kijk ook eens op www.entoen.nu/watersnood voor nog meer clips en afbeeldingen bij het canonvenster De watersnood. Daar vindt u ook (jeugd)literatuur, links naar gerelateerde websites en informatie over de andere canonvensters.

